

**SPK201 STRATEGIE PODPORY FUNKČNÍ
GRAMOTNOSTI
SPP607 INKLUZIVNÍ DIDAKTIKA I – FUNKČNÍ
GRAMOTNOST**

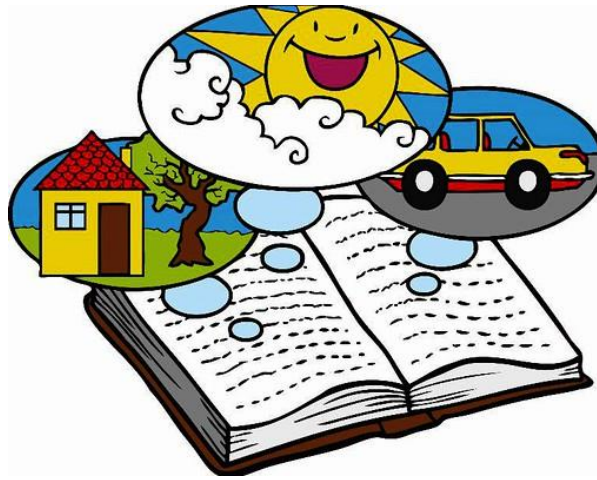
5.část

Roviny čtenářské gramotnosti. Gramotnost jako komplex jazykových kompetencí.
Vzdělávání žáků pro život, vliv rodiny.

Čtenářské dovednosti a strategie. Práce s textem. Čtenářské dílny. Moderní
komunikační technologie. Využití projektové výuky k rozvoji funkční gramotnosti žáků.
Aktivizující metody výuky. Rozvíjení funkční gramotnosti v jednotlivých vzdělávacích
oblastech. Role mezipředmětových a mezioborových vztahů.

Čtenářská gramotnost je celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech.

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST

Endogenní - vlastnosti a dispozice čtenáře, které jsou vrozené nebo získané.

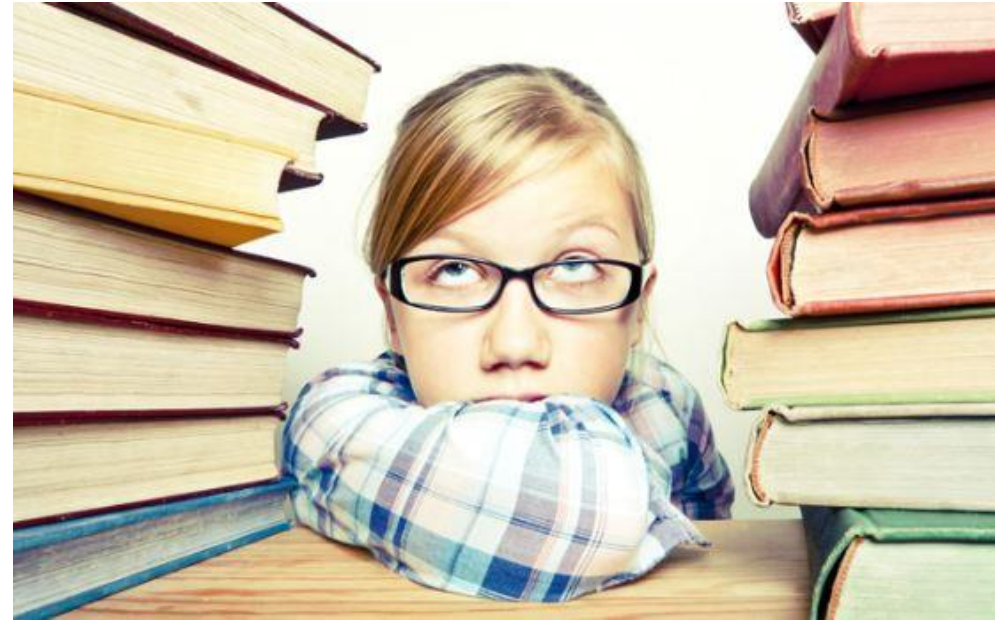
(Havel, Najvarová, 2011, s. 33)

Exogenní – vnější činitelé

rodina

škola (osobnost učitele)

text (literatura, informační technologie)

ROVINY ČTENÁŘSTVÍ

Ve čtenářské gramotnosti se prolíná několik rovin, z nichž žádnou nelze opomenout:

(Gramotnosti ve vzdělávání, VÚP Praha, 2010)

vztah ke čtení

doslovné porozumění

vysuzování a hodnocení

metakognice

sdílení

aplikace

JAKÉ JSOU CÍLE ROZVOJE ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI?

Motivace dětí ke čtení a soustředění se na četbu

Zlepšení čtenářských dovedností – techniky čtení

Porozumění textu, hledání informací, orientace v textu (testování)

Pomoc pro jazykové vzdělávání – rozšiřování slovní zásoby, upevňování mluvnických pravidel spisovného jazyka

Naučit děti: shrnovat poznatky z přečteného textu, vyvozovat a hledat souvislosti

Učit zpaměti vhodné texty – básně a připravit děti na školní soutěž v recitaci

SMYSL SOUČASNÉ LITERÁRNÍ VÝCHOVY

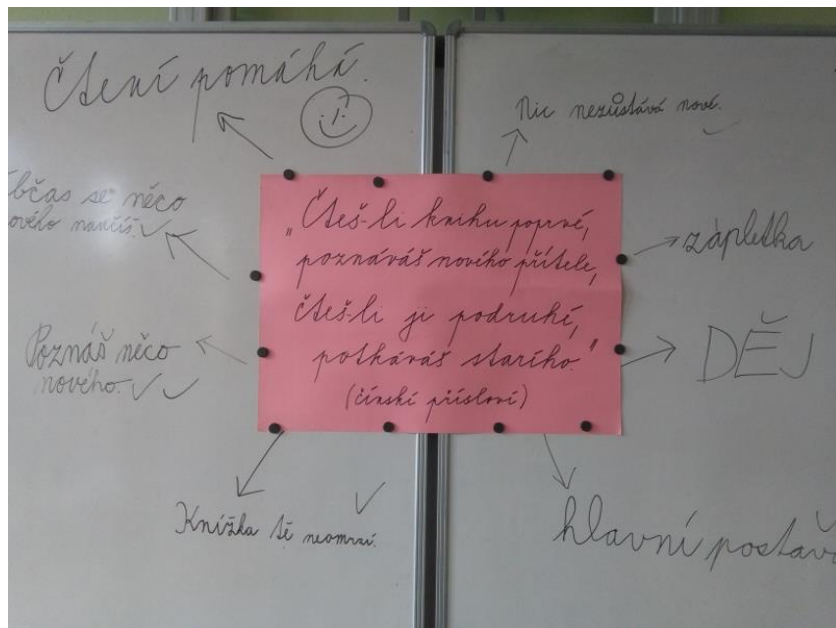
Ne

– předávání množství faktografických informací o autorech a jejich dílech (dříve)

Ano

– vlastní prožitek z četby a rozvoj schopnosti formulovat a vyjádřit svůj názor

- rozdíly v jednotlivých ročnících – ovlivněno úrovní čtení žáků
- hodiny musí podněcovat tvořivost a aktivní zapojení, tj. ne hodina nácviku hlasitého čtení
- výběr textů
- výběr metod

METODY ROZVOJE ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI - PŘÍKLADY

vysvětlování neznámých pojmů, významově opačná x podobná slova, najdi synonyma k daným slovům

vlastní ilustrace k textu, srovnání textu a ilustrace v knize k němu, pokus o komiks vyprávění - vlastní zážitky ve srovnání s texty (prázdniny, vánoce.....)

recitace, z paměti jednoduché básničky, hledání a zapisování rýmů

předčítání – otázky, vysvětlování slov, popis obrázků, srovnání s vlastní zkušeností, ilustrace k předčítanému, dabingové čtení (čtení zároveň s učitelem)

orientace v textu – odstavce, řádky (najdi začátek – konec věty, odstavce), hledání vět, slov podle pokynů (druhy slov, řádek, odstavec umístění, konec a začátek slova..... x-tá věta)

hledání v textu (přesmyčky slov z textu, slova podle začátku a konce, rytmu, počtu slabik)

skládání rozstříhaného textu, pomíchané věty (několik vět z přečteného textu rozstříháme nebo napíšeme pomíchaně na papír – doporučujeme použít rozdílné písmo)

odpovědi na otázky k textu (viz hledání informací), oprava výroku, pravdivost tvrzení (ano –ne), otázka s výběrem odpovědi (a,b,c) – viz ANO - NE

mezi jednotlivými slovy v textu nejsou mezery, pokus se slova správně oddělit čarou (opíšeme několik vět z přečteného textu bez mezer)

označ slova, která se v textu nevyskytují (vypíšeme několik slov z textu a mezi několik dalších, naprosto bez souvislosti)

dej do kroužku slova, která jsou napsaná správně, zkontroluj s předchozím textem (do několika slov z textu napíšeme další slova, ale s pravopisnou chybou)

vyber nebo vyměň název

domysli (spíš vyprávěj, ale i napiš) konec čteného textu (použijeme úryvek známého textu u mladších, nového textu pro starší – je třeba mít po ruce, abychom mohli srovnat výtvary s původním textem) – jinak čtení s předvídáním – viz níže

myšlenkové mapy

pětilístek

hry, soutěže

AKTIVIZAČNÍ METODY V LITERÁRNÍ VÝCHOVĚ

Diskuzní metody

- kladení otázek a odpovídání na ně všemi členy skupiny
- hledání možných řešení konkrétního problému
- vyjádření názoru na dané téma
- velké nároky na přípravu žáků (formulace myšlenek, hledání argumentů, naslouchání ostatním, respektování jejich názorů)
- potřeba příznivého klimatu ve třídě

Heuristické metody (metody řešení problémů)

- samostatné zkoumání a objevování žáků

Fáze:

1. identifikace problému
2. analýza problémové situace
3. vytvoření hypotéz
4. vlastní řešení problému

Situační metody

- vychází z konkrétní situace, která se stala nebo by se stát mohla
- po přečtení, vyslechnutí či zhlédnutí základního příběhu žáci hodnotí chování jednotlivých aktérů a hledají možná řešení dané situace
- následuje diskuse a zobecnění, popř. konfrontace s praxí

Inscenační metody

- simulace životní situace - hraní rolí

Přípravná fáze – zhodnocení učitele, zda námět odpovídá dané skupině

- seznámení s příběhem, rozdělení rolí
- příprava žáků, improvizace
- předvedení ostatním

METODY KRITICKÉHO MYŠLENÍ

Vedou žáka k aktivnímu učení v tzv. třífázovém cyklu učení:

evokace – uvědomění si významu – reflexe

METODY KRITICKÉHO MYŠLENÍ

VOLNÉ PSANÍ

Pravidla volného psaní

- 1. Piš po celou stanovenou dobu vše, co tě k tématu napadá.*
- 2. Piš souvislý text, ne jen jednotlivá hesla nebo body.*
- 3. Nevracej se k napsanému, neopravuj, nevylepšuj, co jsi napsal/a.*
- 4. Pokračuj v psaní, i když tě nic nenapadá, zapisuj i pomocné věty („Ted' mne nic nenapadá...“), ale snaž se vrátit k tématu.*
- 5. Nenech se ve svých nápadech brzdit pravopisem*

Válensová

Domácí masliček

Já mám doma 15 rybiček.

Jedna je černá se zelenými puntíky a druhá šedá. 4 ryby jsou šedé a jsou černo šlutí a čístí rasy.

Co kdyby škola nebyla?

Všichni bychom byli hloupí. Nic bychom nevěděli, neuměli bychom psát, číst ani počítat. Obchodníci by nás okradli. Byli bychom celý den zavřený doma a všichni by se nás měli legraci, že nic neumíme. Proto chodíme do škol a učíme se všechno znát.

Čtení s předvídáním

Čtení s tabulkou předpovědi

Ano – ne

Metoda I. N. S. E. R. T.

- Přečtěte si text.
- Při čtení si na okraji textu dělejte poznámky.

✓	Udělejte fajfku na okraji textu, jestliže něco z toho, co čtete, potvrzuje, co jste věděli nebo si mysleli, že víte.
+	Udělejte plus, pakliže informace, kterou se dozvíte, je pro vás nová.
?	Udělejte otazník, objeví-li se informace, které nerozumíte, jež vás mate nebo o níž byste se chtěli dozvědět víc

DÍLNA ČTENÍ

Účinné čtení má složku:

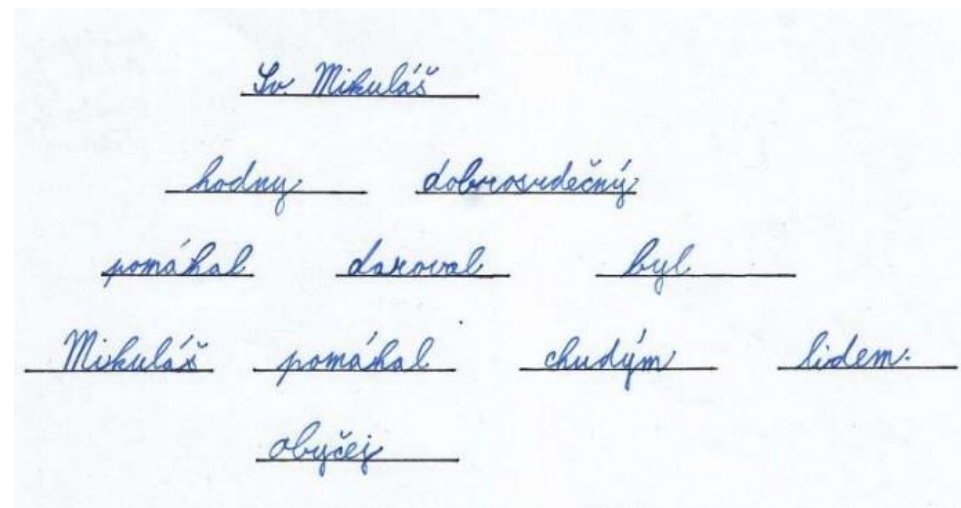
- individuální (samostatné tiché čtení zvolené knihy; záznamy osobních reakcí na četbu)
- sociální (diskuse se spolužáky nad knihami; konzultace učitele se žáky).

METODA PĚTILÍSTKU

Pětilístek je vlastně pětiřádková „básnička“, která vyžaduje stručné slučování informací.

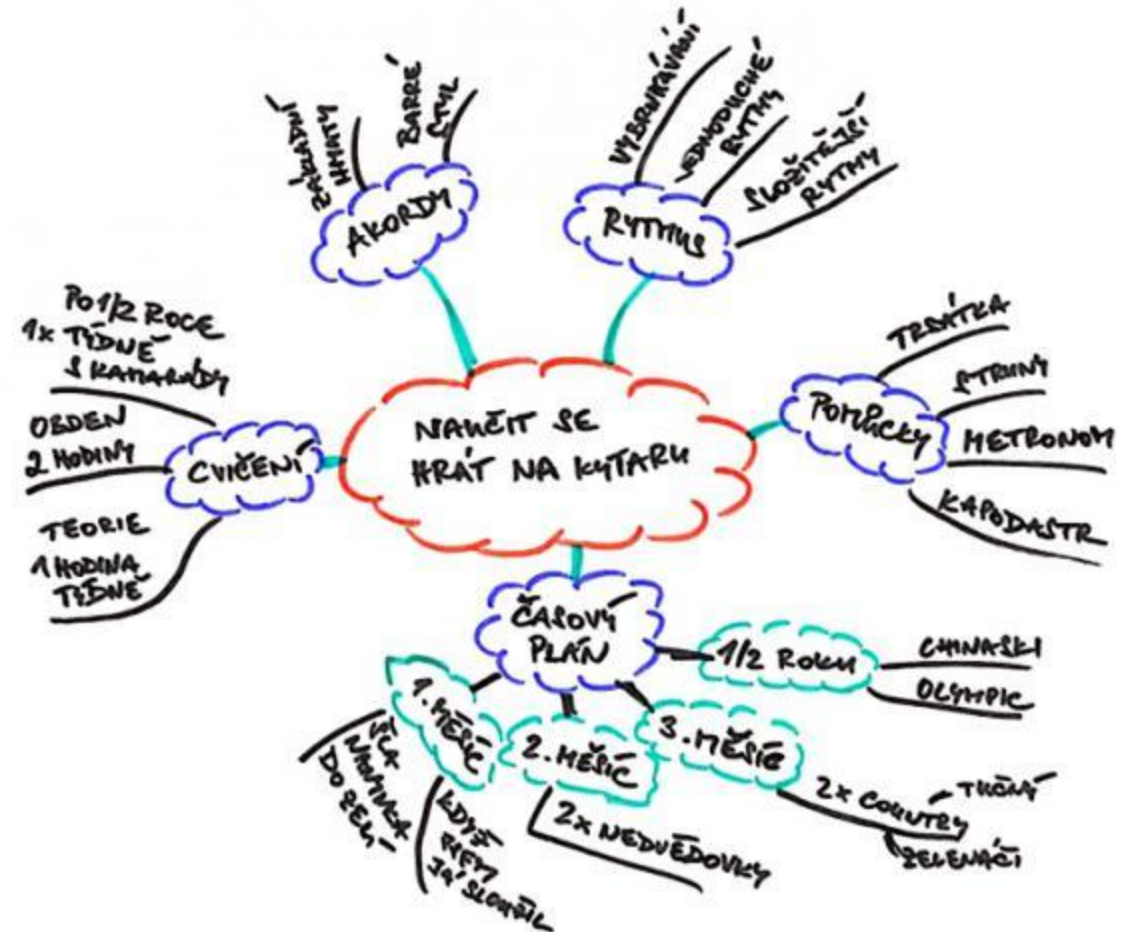
1. Jednoslovný název tématu
2. Dvě slova – jaké je téma?
3. 3 slovesa k tématu
4. Věta o 4 slovech
5. Jednoslovná asociace nebo synonymum k tématu

KLÍČOVÁ SLOVA

Učitel vybere čtyři nebo pět slov, která jsou klíčová pro pochopení látky či smyslu textu, a napíše je na tabuli. Každý z žáků samostatně či ve dvojici má pět minut na to, aby si promyslel, jak spolu mohou tato slova/pojmy souviset a jaký vztah mají k tomu, co se bude probírat nebo číst v následujících minutách. Po uplynutí času své domněnky prezentují před třídou. Učitel je nabádá, aby svá sdělení zdůvodnili.

MYŠLENKOVÉ MAPY

METODA V – CH – D

vím chci vědět dozvěděl jsem se

VÍM	CHCI VĚDĚT	DOZVĚDĚLA JSEM SE
žije na vodních	hmotnost?	0,5-1,3 kg
sovcích, má masné	rozpětí křídel?	80-90 cm
peří, pohybné	Střídání perní?	dvě páry mitochondrií na 1 rok
dvoustranný (barva perí)	Kolik let se dožívají?	6 let
plavací blány, měkký	Plácátka?	asi 10 vajec
obal, kůže	kdě?	(Unor, Březan)
pohyblivý	rybný?	dobří vodní živočichové, rohlík
	Kolik jich žije v Evropě?	žije jich 5-8 milionů
	Kolik má bachna ústí?	kolena 10.000 ústí

MODERNÍ KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

Zapojení technologií do výuky prohlubuje zájem žáků, interaktivní výuka je mnohem více baví. Zkušenosti ukazují, že žáci se při interaktivním vyučování více snaží, lépe se chovají a mají větší pocit zodpovědnosti.

FUNKČNÍ GRAMOTNOST – JÁDRO GRAMOTNOSTI

Přečte neznámý text a porozumí jeho obsahu

Napíše text a prostřednictvím textu vyjádří myšlenku, názor

Vyhledává texty podle svého zájmu (potřeby)

Volí správnou strategii jak text číst (záměr)

GRAMOTNOST A FUNKČNÍ GRAMOTNOST

- negramotnost (celkovou neschopností číst a psát)
- funkční negramotnost (schopností číst a psát, ale nedostatečně na to, abychom uspokojili požadavky každodenního života).

VLIV FAKTORŮ NA ÚROVEŇ FUNKČNÍ GRAMOTNOSTI (DOLEŽALOVÁ, 2003)

Vysoká úroveň

Rodiče mají:

- vyšší sociální status
- vyšší ekonomický status
- vyšší stupeň vzdělání, lepší kvalitu a delší dobu vzdělávání
- zaměstnání, vyžadující používání psané kultury (gramotnosti)

Nízká úroveň funkční gramotnosti

Rodiče mají:

- nižší sociální status
- nižší ekonomický status
- nízkou vzdělanostní úroveň, nedokončenou školní docházku
- nemají zaměstnání

CO ROZVÍJÍ GRAMOTNOST ŽÁKŮ

- učitel jako průvodce
- učíme v souvislostech
- samostatný žák

RŮZNÉ TYPY PROJEKTŮ

Krátkodobé

Dlouhodobé

V rámci jednoho ročníku

Napříč ročníky

V rámci jednoho předmětu

Napříč předměty – mezipředmětové vazby

-
- volba témat – vychází z časových plánů a očekávaných školních výstupů
 - „pedagogika místa, času a příležitosti“
 - přínos pro realizátor, pro ostatní (stanovení cílové skupiny)
 - propojení praktických činností a teorie